

Grigorij Zinovjev

Tal vid EKKI:s sjunde utvidgade plenarmöte

Ur *International Press Correspondence*, vol 7, nr 2, 6 januari 1927, s 23-31. Talet hölls den 8 december 1926. Översättning från engelska, Göran Källqvist.

Introduktion

Kommunistiska Internationalens Exekutivkommittés sjunde utvidgade plenum hölls i Moskva 22 november – 13 december 1926. Mötet sammankallades därför att Stalin & Co ville knäcka den anti-stalinistiska oppositionen i Komintern. Såväl Zinovjev, som Trotskij och Kamenev hade redan innan dess uteslutits ur kommunistpartiets politbyrå. Nu ville man få Kominterns godkännande till detta och även knäcka den antistalinistiska oppositionen i Komintern¹.

I Kominterntidskriften *International Press Correspondence* finns ett stort antal tal som hölls av sovjetiska och internationella kommunistledare, resolutioner m m från EKKI-mötet. Stalins två inlägg under EKKI-mötet ansågs dessutom vara så viktiga att de i efterhand även gavs ut i stora upplagor på många språk, inklusive på svenska (under titeln ”Än en gång om den socialdemokratiska avvikelserna i vårt parti”).²

Trotskijs tal, som omgärdades av avsevärda tidsbegränsningar, finns redan på marxistarkivet, se [Tal vid EKKI:s 7:e \(utvidgade\) plenarmöte](#). Han talade huvudsakligen om de viktiga politiska frågeställningar som stod på dagordningen, dvs om den strategi och politik som man borde föra.

Zinovjev talade däremot huvudsakligen om ”socialismen i ett enda land”, en teoretisk frågeställning som givetvis inte var ointressant, men samtidigt undvek han att beröra de aktuella politiska stridsfrågorna.

För mer info om EKKI-mötet och omständigheterna kring detta, se lästipsen allra sist.

Innehållsförteckning

1. Socialism i ett enda land.....	2
Marx.	3
Engels.	3
Lagen om ojämn utveckling	4
Lenin.....	6
II. Vår inställning till socialdemokratin.	13
III. Relationer till ultravänstern och högern.	13
IV. Till frågan om faran för förfall.....	15
V. Frågan om två partier.	16
VI. Frågor om enhet och fraktionell politik.	16
VII. Angående blocket.	17
VIII. Angående trotskismen.	17
Lästips	18

¹ Zinovjev, som hade varit Kominterns generalsekreterare, hade redan avsatts från denna post innan EKKI-mötet. Han ersattes av Bucharin.

² Vi kommer senare även publicera dessa två tal.

Kamrater, det beslut som SUKP:s centralkommitté [CK]³ tillkännagav här idag lät mig avgöra om jag skulle infinna mig här i den utvidgade exekutivkommittén. Efter moget övervägande beslutade jag mig för att komma.

Finns det verkligen risk för att mitt framträdande här kan ge impulser till fortsatt fraktionskamp? Jag anser att denna fara inte är helt utesluten. Men i mitt framträdande ska jag undvika absolut allt som kan leda till ett sådant resultat. Jag vill inte ha någon fraktionskamp, jag vill inte föra någon.

(Inpass av kamrat Thälmann: ”Men du har fört en!”)

Enligt det stenograferade protokollet från mötet den 4 december förklarade kamrat Thälmann, i presidiets namn, att

Som medlemmar av exekutivkommittén har kamraterna Zinovjev och Trotskij rätt och möjlighet, att när som helst infinna sig här, och om de vill också gå upp i talarstolen.

I ett svar på kamrat Rieses oro för att mitt framträdande här skulle kunna tolkas som en fortsättning av fraktionskampen förkunnade en annan av presidiets medlemmar, kamrat Ercoli, enligt protokollet följande:

Jag anser att kamrat Riese argument inte är giltiga. Det är välkänt att de ryska oppositionella kamraterna efter sin ”Deklaration den 16 oktober” försvarade sin uppfattning vid den fjortonde partikonferensen, och ingen drömde om att uppege att deras försvar bröt mot löftena från 16 oktober. Tvärtom föreställde sig ingen att dessa kamrater skulle underlåta att yttra sig i det ryska partiets högsta organ, partikonferensen. För oss är frågan exakt densamma. Även efter deklara-tionen den 16 oktober har de (det vill säga de oppositionella kamraterna) rätt att komma hit och försvara sin ståndpunkt.

Det är tydligt och otvetydigt.

Detta rapporterades även i *Pravda*. Om jag efter allt detta skulle hålla tyst, så skulle Kommunistiska internationalen [KI] tvingas tolka det som om jag inte ville framträda inför KI.

I ett liknande fall (även om det ägde rum efter SUKP:s partikongress och inte en konferens) fördömde *KI:s femte världskongress* direkt en liknande tystnad. I den femte världskongressens resolution står det:

Trots att Kommunistiska Internationalen uppmanat representanterna för oppositionen inom R. K. P. att framlägga sin ståndpunkt för kongressen och motivera densamma, och trots att R. K. P:s delegation gav sitt samtycke därtill, avstod de under en formell förevändning från att framträda.⁴

På grundval av alla dessa fakta måste jag därför tala inför den utvidgade exekutivkommittén. Som ni kommer att märka, kamrater, kommer jag att helt begränsa mig till att föra fram mina grundläggande uppfattningar. Jag slår med eftertryck fast: jag vädjar inte till Komintern mot mitt partis beslut. Jag underkastar mig dess beslut. Men det är min plikt till Komintern, i vars ledande organ jag har deltagit ända sedan dess bildande, att ge vissa förklaringar. Mitt parti har inte förbjudit detta.

Eftersom presidiet har begränsat min tid till en timme måste jag ändra planen för mitt tal något.

1. Socialism i ett enda land.

Först av allt uppstår frågan om Marx och Engels någonsin uttalade sig om detta tema: jag svarar, förvisso har de gjort det. Den viktigaste frågan är frågan om teorin om socialism i ett land. När Marx förväntade sig en arbetarrevolution i Frankrike så ställde han frågan om hur

³ SUKP = Sovjetunionens kommunistiska parti.

⁴ [Kominterns femte kongress 1924](#), ”Resolution i ryska frågan”, på marxistarkiv.se, s 64.

den franska revolutionens internationella situation skulle se ut dagen efter sin seger.

Marx.

Marx sa om arbetarklassens uppgift (det vill säga den socialistiska revolutionen)

I Frankrike blir den inte löst, i Frankrike blir den bara proklamerad. Den blir ingenstans löst innanför de nationella gränserna, ...⁵

1. Marx ansåg att ett enda land kunde (och måste) börja; 2. att detta land inte nödvändigtvis behövde vara det mest industrialiserade landet (dåtidens Frankrike var inte det); och 3. att den socialistiska revolutionen också kunde ”proklameras” i ett enda land men att den inte kunde ”lösas” i ett enda land. Med andra ord: den socialistiska revolutionen kan också vinna sina första segrar i ett land och börja bygga socialismen, men den kan inte segra slutgiltigt i ett land.

Den blir ingenstans löst innanför de nationella gränserna...

Som vi ska se senare var det just så Lenin formulerade frågan i mer genomarbetad form under ett nytt historiskt skede.

I ett brev till Engels (8 oktober 1858) skrev Marx:

På kontinenten är revolutionen nära förestående, och den kommer genast att få en socialistisk utformning. Men kommer den inte ganska säkert att slås ner i den här lilla avkroken, vars borgerliga system alltjämt vidareutvecklas inom så mycket större områden?⁶

Således betraktade Marx till och med hela den europeiska kontinenten, dvs. utom England, som en ”liten avkrok” och fruktade att en socialistisk revolution kunde kväsas av kapitalismen i de territorier där den fortfarande vidareutvecklades.

Av detta drog Marx ingalunda ”slutsatsen” att proletariatet på kontinenten, eller ens i ett enda land, inte kunde gripa makten. Av detta drog inte Marx ”slutsatsen” att proletariatet efter att ha gripit makten i ett land inte fick gå vidare och bygga socialismen i detta land. Men samtidigt visste Marx att den socialistiska revolutionen även på hela kontinenten under vissa förhållanden hotades att tryckas ner om ”borgerliga system alltjämt vidareutvecklas inom så mycket större områden”. (Här handlar det uppenbarligen inte bara om väpnade interventioner – Marx ställer frågan bredare.)

De socialdemokratiska ledarna bedömer världskapitalismens nuvarande läge som en utveckling på en uppåtstigande kurva. Det är nära knutet till deras (för borgarklassen) optimistiska bedömning av den kapitalistiska stabiliseringen. Av just denna orsak är de så beredda att utfärda en dödsdom för Sovjetunionen. Enligt deras uppfattning står Sovjetunionen inför ruin eller förfall.

Vi bolsjeviker grundar oss på den leninistiska bedömningen att dagens kapitalism är en *döende* kapitalism, att den nuvarande perioden är den socialistiska världsrevolutionens gryning. Det hänger samman med vår syn på stabiliseringen *som en delvis, vacklande, inte långvarig stabilisering*. Det leder oss till en orubblig tro på världsrevolutionen och på Sovjetunionens slutliga seger.

I sin kritik av Gothaprogrammet (1875) uttryckte sig Marx på samma sätt.

Engels.

Engels var i denna fråga helt överens med Marx. I ”Kommunismens grundsatser” besvarade han frågan:

⁵ Karl Marx, [Klasstriderna i Frankrike 1848-1850](#), på marxistarkiv.se, s 57.

⁶ Marx, [Brev till Engels](#), 8 oktober 1858, på marxists.org.

Kan denna revolution genomföras i ett enda land för sig?

Svar: Nej, storindustrin har redan därigenom att den har skapat en världsmarknad fört samman all jordens folk framför allt de civiliserade, så att varje enskilt folk är beroende av vad som sker hos ett annat. Dessutom har den i dessa länder fört samhällsutvecklingen till samma nivå så att överallt de avgörande samhällsklasserna utgöres av bourgeoisien och proletariatet, kampen mellan vilka båda har blivit dagens huvudmotsättning.⁷

Utifrån Engels' hela framställning står det klart att det han menar *inte* är om ett land kan inleda den socialistiska revolutionen. I detta avseende är Engels tveklöst helt ense med Marx.

Engels räknar upp 12 av de viktigaste åtgärder som det segerrika proletariatet måste genomföra alldeles i början.

När allt kapital, all produktion och all handel slutligen har förts över i händerna på staten, då har privategendomen fallit bort av sig själv; pengar kommer att ha blivit överflödiga, produktionen kommer att till den grad ha utökats och människorna till den grad ha förändrats att också de sista länkarna med det gamla samhället kan falla.⁸

Från dessa Engels' ord anser jag det är uppenbart hur felaktigt det är att säga att vi i Sovjetunionen – under NEP⁹ – redan antas ha genomfört nio tiondelar av Engels' program. NEP är ännu inte socialism. Lenin sa att NEP-Ryssland ännu måste omvandlas till ett socialistiskt Ryssland. Tyvärr är denna uppgift långtifrån genomförd till nio tiondelar detta år 1926. Efter dessa ord av Engels följer frågan: ”Kan denna revolution fortsätta bara i ett enda land?” Och svaret – ”Nej”, etc. Detta får inte glömmas bort.

Av allt detta går det att inse, att när Engels talade om en samtidig socialistisk revolution i England, Amerika, Frankrike och Tyskland ingalunda tänkte sig att proletariats erövring av makten absolut måste äga rum på en och samma gång i dessa fyra länder. Engels ansåg på intet sätt att ett av dessa länder inte kunde ”börja”. Så absolut ställde bara Andra internationals ärevärdiga ”ledare” frågan, som med ordet ”internationalism” försökte rättfärdiga sitt eget förräderi, sin oförmåga att handla, och att de gick över på ”sitt” borgerliga fosterlands sida.

Å andra sidan ville Engels säga att den socialistiska samhällsordningens seger över kapitalismen bara kunde ske om socialismen hade befest sig i de fyra då ledande länderna, något som, betraktat i ett historiskt perspektiv, kommer att ske under en och samma period.

1885 skrev Engels att:

... varje revolution för att segra måste vara europeisk.¹⁰

Följaktligen betraktade Engels frågan 1885 på precis samma sätt som han hade gjort 1847.

Det var den ståndpunkt Marx och Engels förespråkade i *Kommunistiska manifestet*.

Är Marx' och Engels' åsikter angående den proletära revolutionens internationella karaktär förlegade?

Lagen om ojämna utveckling

Enligt min åsikt är det helt fel att hävda att Marx' och Engels' ovan åberopade uppfattningar om den socialistiska revolutionens internationella karaktär är förlegade, bara för att Marx och Engels inte levde under den imperialistiska perioden.

Lenin skrev en gång:

⁷ Friedrich Engels, [Kommunismens grundsatser](#), fråga 19, på marxists.org.

⁸ *Ibid*, fråga 18.

⁹ Nya ekonomiska politiken.

¹⁰ Engels, [Till kommunistiska förbundets historia](#), på marxists.org.

Varken Marx eller Engels levde fram till världskapitalismens imperialistiska epok, som började tidigast 1898-1900. Men det säregna med England var, att redan från mitten av 1800-talet åtminstone två av de för imperialismen mest utmärkande huvuddragen var förhanden i detta land: 1) ofantliga kolonier och 2) monopolprofit (till följd av monopolställningen på världsmarknaden). I båda avseendena utgjorde England då ett undantag bland de kapitalistiska länderna, och Engels och Marx påvisade i sin analys av denna undantagsställning alldeles klart och bestämt dess samband med opportunismens (temporära) seger inom den engelska arbetarrörelsen.¹¹

Lenin karakteriserade inte ”lagen om en ojämn utveckling”, från vilken så många felaktiga slutsatser nu dras, som bara en lag för imperialismen utan för *kapitalismen* i sin helhet.

Olikmässig ekonomisk och politisk utveckling är en ovillkorlig lag för kapitalismen.¹²

Givetvis kände Marx och Engels mycket väl till denna lag. (Inpass: ”Vem ifrågasätter det?”) Att hävda att den vetenskapliga socialismens grundare inte kände till denna lag om den kapitalistiska utvecklingens ojämnhet är helt felaktigt.

Lagen om en ojämn utveckling, ja, ännu tydligare: om en motsägelsefull, antagonistisk utveckling, härrör oundvikligen ur produktionens verkliga anarki, ur det konkurrerande systemet. Marx har en hel rad direkta formuleringar angående kapitalismens ojämna utveckling (se t ex *Kapitalet*, tredje bandet, del I.)

När Marx analyserar frågan om överproduktion i *Teorier om mervärdet*, i kapitlet om Ricardos ackumulationsteori, och som ett exempel tar ”brittisk och italiensk produktion”, ”brittiskt utbud och italiensk efterfrågan”, så skriver han:

Men då den kapitalistiska produktionen kan ge sig fria tyglar endast inom vissa sfärer och under vissa förhållanden, så skulle någon kapitalistisk produktion överhuvudtaget inte vara möjlig om den vore tvungen att utveckla sig *samtidigt och proportionerligt* i alla sfärer.¹³

Under den imperialistiska epoken skapas alla objektiva förutsättningar för en socialisering av produktionen i vissa utvecklade länder, som i detta avseende närmar sig varandra. Dessa utvecklade länder spelar en avgörande roll i världsekonomin, så efter att den proletära makten har befäst sig i dem kommer de säkert och oreserverat att befinna sig i en ställning för att leda de återstående länderna i socialismen, det vill säga upprätta socialismens slutgiltiga seger i hela världen.

Lenin avslöjade på ett korrekt sätt den kautskyanska ”Teorin om ultraimperialism” som en antirevolutionär teori, som ett vilseledande av arbetarna.

Och på samma gång tog Lenin Hilferding (Kautskys elev) ”på orden”, när denne i *Finanskapitalet* skrev att världsrevolutionens seger hade blivit ekonomiskt mycket enklare under monopolkapitalismen, eftersom det efter störtandet av borgarklassen räckte att expropriera ett litet antal av de mäktigaste bankerna och därmed inleda övergången till socialismen.

Just i Lenins grundläggande verk, *Imperialismen som kapitalismens högsta stadium*, kan vi läsa:

Hur stark världens nivellering och utjämningen av de ekonomiska förhållandena och levnadsförhållandena i de olika länderna än varit de senaste årtiondena under storindustrins, varuutbytets och finanskapitalets tryck, så består dock en betydande olikhet; bland de ovan nämnda sex länderna finner vi å ena sidan unga kapitalistiska länder med ovanligt snabbt framåtskridande (Amerika, Tyskland, Japan) och å andra sidan länder med gammal kapitalistisk utveckling (Frankrike och Storbritannien), vilkas framåtskridande under senare tid försiggått betydligt långsammare än de föregående, och slutligen ett land (Ryssland), som i ekonomiskt hänseende är det mest efterblivna och där den moderna kapitalistiska imperialismen så att säga är omspunnen av ett synnerligen tätt

¹¹ V I Lenin, [Imperialismen och splittringen inom socialismen](#), på marxistarkiv.se, s 4.

¹² Lenin, [Om parollen Europas förenta stater](#), på marxistarkiv.se, s 1.

¹³ Marx, [Ur "Teorier om mervärdet"](#), kapitel 17, avdelning 14, på marxists.org.

nät av förkapitalistiska förhållanden.¹⁴

Samtidigt skrev Lenin:

Tre till fem av de största bankerna inom vilken som helst av de mest avancerade kapitalistiska nationerna har genomfört en ”personalunion” mellan industri- och bankkapitalet, i sina händer koncentrerat förfoganderätten över miljarder och åter miljarder, som utgör större delen av hela landets kapital och penninginkomster. Finansoligarkin, som spänner ett tätt nät av beroendeförhållanden över det moderna borgerliga samhällets alla ekonomiska och politiska institutioner utan undantag – det är detta monopols mest markanta yttring.¹⁵

Det går bara att dra riktiga slutsatser från ”Kapitalismens lag” (om ojämn utveckling) om man inte för ett ögonblick glömmet denna andra sida av processen, nämligen att imperialism innebär *monopolkapitalism*, att den imperialistiska epoken *inte bara* innebär *koncentration, utan också centralisering*, att finanskapitalets epok är finansoligarkins epok, en epok med koncentration av kapital och intäkter i händerna på en mycket liten grupp.

De monopolkapitalistiska, imperialistiska förhållandena gör det lättare för proletariatet i ett land att kunna bryta igenom till socialismen, och gör det (och inte nödvändigtvis i det mest industriellt utvecklade landet) också lättare för dem att kämpa sig fram till makten och till att börja med den socialistiska revolutionen.

Imperialismen har gjort att *ett större antal länder* för närvarande har blivit ekonomiskt mogna för socialismen än vad som var fallet på Marx’ och Engels’ tid, och av just denna orsak utgör imperialismen i det stora hela den socialistiska *världsrevolutionens* gryning.

Proletariatet i ett land inte bara kan utan måste gripa makten, ty vi är ”vetenskapligt övertygade” (Lenin) att segern bara kan säkras i internationell skala, att de objektiva förutsättningarna för socialismen i huvudsak är mogna, att den tunga industrin och den tekniska utvecklingen i världsskala redan är tillräcklig för att vi kan ta ledningen för bondeekonomin, och att tiden nu är alltför långt gången för att proletariatet skulle kunna ta makten för tidigt.

Nu kommer vi till frågan: är Marx och Engels i själva verket ”omoderna” om dessa frågor?

Marxismen är givetvis ingen dogm utan en vägledning till handling. Men Marx’ och Engels’ läror som citeras ovan är inte bara slumpartade ord, utan *grundläggande marxistiska uppfattningar*. Här har vi marxismens (dvs. också leninismens) revolutionära kärna.

Det är välkänt att Bernstein och andra revisionister och ”anhängare”, t ex Charles Andler, påbörjade sitt ”arbete” genom att försöka ”bevisa” att *Kommunistiska manifestet* var föråldrat. De ortodoxa marxisterna, speciellt Lenin, kämpade ytterst beslutsamt mot detta. Vi måste göra detsamma.

Lenin.

Det är självklart att varje verklig åtgärd som faktiskt främjar ett bevarande av den proletära revolutionens landvinningar är värt mer än dussintals teser och program om att världsrevolutionen är önskvärd ”i allmänhet”. I detta avseende måste det internationella proletariatet först och främst lära av Lenin, från den segerrika proletära revolutionens första ledare. Lenin förespråkar oreserverat Marx’ och Engels’ grundläggande uppfattningar.

Efter bolsjevikernas maktövertagande återkom Lenin upprepade gånger till frågan om socialism i ett land. Jag ska här bara nämna de viktigaste yttrandena.

En fullständig och definitiv seger i världsmåttstock kan inte nås enbart i Ryssland; den blir möjlig först då proletariatet segrar i alla någotsånär avancerade länder eller i varje fall i några av de största

¹⁴ Lenin, [Imperialismen som kapitalismens högsta stadium](#), på marxistarkiv.se, s 40-41.

¹⁵ *Ibid*, s 64.

avancerade länderna.¹⁶

Jag har redan vid flera tillfällen haft anledning att framhålla: i jämförelse med de framskridna länderna var det lättare för ryssarna att börja den stora proletära revolutionen, men det blir svårare för dem att fortsätta den och föra den till slutgiltig seger *i meningen fullständig organisering av ett socialistiskt samhälle*.¹⁷ [Vår kursivering.]

Har någon bolsjevik någonsin förnekat, att revolutionen kan *segra definitivt* först då den griper kring sig till alla eller åtminstone några av de mest betydande avancerade länderna?¹⁸ [Vår kursivering.]

I ett sådant land kan en socialistisk revolution segra slutgiltigt endast om två villkor är förhållanden. Det första är att den i tid stöds av en socialistisk revolution i ett eller flera framskridna länder... Det andra villkoret är en överenskommelse mellan proletariatet, som utövar sin diktatur eller håller statsmakten i sina händer, och böndernas flertal.¹⁹

Således anser Lenin att det är helt nödvändigt med inte en utan två förutsättningar för seger, inte bara en överenskommelse med bönderna, utan också en internationell revolution.

Den berömda artikeln ”Om kooperationen” slutar med följande ord:

Jag vore beredd att säga att tyngdpunkten hos oss förskjutits till upplysningsarbetet, om inte de internationella förhållandena spelade in, om vi inte vore skyldiga att kämpa för vår ståndpunkt i internationell skala.²⁰

”... Ni vet alla vilken internationell makt kapitalet utgör, hur de stora kapitalistiska fabriker, företagen, handelsbolagen i hela världen är knutna till varandra. Av detta blir det givetvis helt klart att kapitalismen på ett grundläggande sätt inte slutgiltigt kan besegras i ett enda land.”²¹

Vi har alltid med visshet deklarerat att denna seger inte kan bli en säker seger om den inte i sitt innersta väsen stöds av den proletära revolutionen; att en korrekt bedömning av vår revolution bara är möjlig ur internationell synvinkel.²²

Men vi har inte ens fullbordat grunden till en socialistisk ekonomi. Den kan den döende kapitalismens mot oss fiendliga krafter ännu ta ifrån oss. Vi måste klart inse och öppet erkänna detta, ty det finns inget farligare än illusioner (och yrsel, särskilt på höga höjder). Och det finns absolut inget ”farligt”, inget som ger berättigad anledning till minsta modlöshet i att erkänna denna bittra sanning, ty vi har alltid förkunnat och upprepat denna marxismens elementära sanning att socialismens seger kräver gemensamma ansträngningar av arbetarna i flera framskridna länder.²³ [Vår kursivering.]

Detta skrev Lenin i mars 1922.

Jag kan ge dussintals fler citat av denna sort från Lenin. Vad är socialism?

Socialismen innebär att klasserna avskaffas. För att klasserna skall avskaffas måste man för det första störta godsägarna och kapitalisterna. Denna del av uppgiften har vi fullgjort, men det är endast en del och dessutom *inte* den allra svåraste. För att klasserna skall avskaffas måste man för det andra utplåna skillnaden mellan arbetaren och bonden, göra *alla* till *arbetande*.²⁴

Angående den tid som krävdes för att förverkliga den socialistiska samhällsordningen i Ryssland sa Lenin följande:

Organiseringens väg är en lång väg, och uppgiften att bygga socialismen kräver långvarigt envist

¹⁶ Lenin, [Sovjetmaktens framgångar och svårigheter](#), på marxistarkiv.se, s 1.

¹⁷ Lenin, [Tredje Internationalen och dess plats i historien](#), på marxistarkiv.se, s 3.

¹⁸ Lenin, [Tal om hur folket bedras med paroller om frihet och jämlikhet](#), på marxistarkiv.se, s 2.

¹⁹ Lenin, [Rysslands kommunistiska partis \(bolsjevikerna\) tionde kongress](#), på marxistarkiv.se, s 13.

²⁰ Lenin, [Om kooperationen](#), på marxistarkiv.se, s 4.

²¹ Lenin, [Speech Delivered at the Fourth All-Russia Congress Of Garment Workers](#), på marxists.org.

²² Lenin, [Our Foreign and Domestic Position and Party Tasks](#), på marxists.org.

²³ Lenin, [En publicists anteckningar](#), på marxistarkiv.se, s 2.

²⁴ Lenin, [Ekonomi och politik under den proletära diktaturens epok](#), på marxistarkiv.se, s 3-4.

arbete och verkliga kunskaper som vi inte har i tillräcklig grad.... Inte heller nästa generation, som kommer att ha utvecklats ännu mer, kommer knappast att uppnå en fullständig övergång till socialismen.²⁵

Kommunismen är socialismens högsta utvecklingsstadium, där människorna arbetar på grund av att de är medvetna om nödvändigheten av att arbeta för det allmännas bästa. Vi vet att vi inte kan införa en socialistisk ordning nu – gud give att den kan upprättas här i våra barns eller kanske rentav först våra barnbarns livstid.²⁶

På andra ställen (till exempel i sitt tal vid ungdomskongressen) nämnde Lenin, med de olika stadierna i utvecklingen och konsolideringen av socialismen i åtanke, också kortare tidsperioder. Följande uttalande är ytterst viktigt:

Så länge som vår sovjetrepublik förblir ett ensamt gränsland till hela den kapitalistiska världen skulle det vara absolut löjligt, fantastiskt och utopiskt att hoppas att vi kan uppnå *fullständigt ekonomiskt oberoende* och att alla faror kommer att försvinna.²⁷

Kamrat Stalin citerade detta stycke i sitt tal vid den femtonde partikonferensen och utelämnade då de ord som jag har betonat ovan. Men i dessa ord finns sakens hela kärna, och dessa Lenins ord visar helt klart att det inte bara handlar om väpnad intervention, utan också den ekonomiska omringningen, det vill säga att vi måste vara rädda för att vårt ”fullständiga ekonomiska oberoende” tas ifrån oss med hjälp från världsmarknadens härskare.

Mot Marx', Engels' och Lenins väl etablerade system av uppfattningar, som utmärks av de många citaten från klassikerna som nämns ovan, ställs vanligtvis en liten del av en kort artikel av Lenin, som skrevs 25 augusti 1915. Låt oss fundera över detta stycke. I artikeln, som har rubriken ”Om parollen Europas förenta stater” skriver Lenin:

Olikmässig ekonomisk och politisk utveckling är en ovillkorlig lag för kapitalismen. Härav följer, att socialismen till en början kan segra i några få eller rentav i ett enda, enskilt kapitalistiskt land. Det segerrika proletariet i detta land skulle, efter att ha exproprierat kapitalisterna och organiserat en socialistisk produktion i det egna landet, ställa sig mot den 3 övriga, kapitalistiska världen, vinna de undertryckta klasserna i andra länder över på sin sida, resa dem till uppror mot kapitalisterna och om det blev nödvändigt rentav uppträda med krigsmakt mot utsugarklasserna och deras stater. Den politiska formen för det samhälle där proletariet segrat och störtat bourgeoisien blir den demokratiska republiken, som i allt högre grad centraliserar proletarietets krafter i ifrågavarande nation eller nationer för kamp *mot* stater som ännu inte gått över till socialismen. Det går inte att avskaffa klasserna utan den förtryckta klassens diktatur, proletarietets diktatur. Det går inte att få till stånd en nationernas fria förening i socialismen utan de socialistiska republikernas mer eller mindre långvariga och seiga kamp mot de efterblivna staterna.²⁸

Ur detta stycke plockar de orden ”att socialismen till en början kan segra i några få eller rentav i ett enda, enskilt kapitalistiskt land”, och av det drar de slutsatsen att Lenins lära är läran om en seger i ett land.

Låt oss undersöka det citerade stycket. Det står utom allt tvivel att orden ”socialismens seger” här ska förstås i meningen att proletarietet erövrar den politiska makten. I detta stycke talar Lenin inte ens om sovjetrepubliken, utan om den *demokratiska republiken*.

Men Lenin säger ju: ”efter att ha ... organiserat en socialistisk produktion”, etc.! Här uppstår frågan: Är det därmed inte klart att han här inte bara talar om proletarietets maktövertagande, utan också uttryckligen innefattar den socialistiska produktionen? – Nej, det just det som inte är klart.

Något annat är klart! ”Efter att ha exproprierat kapitalisterna och organiserat en socialistisk

²⁵ Lenin, [Report On The Immediate Tasks Of The Soviet Government](#), på marxists.org.

²⁶ Lenin, [Tal på jordbrukskommunernas och lantbruksartelernas första kongress](#), på marxistarkiv.se, s 5.

²⁷ Lenin, [Åttonde allryska sovjetkongressen](#), på marxistarkiv.se, s 16.

²⁸ Lenin, [Om parollen Europas förenta stater](#), på marxistarkiv.se, s 2-3.

produktion” betyder här: efter att ha tagit makten från kapitalisterna och ordnat så att fabriker och verkstäderna arbetar under proletariats ledning, med andra ord när grunden är lagd för en organisering av socialistisk produktion. Så fort man griper den politiska makten måste kapitalisterna exproprieras och organiseringen av det socialistiska samhället inledas, och samtidigt måste man förbereda sig för krig (eller föra krig) mot de kapitalistiska staterna, och försöka vinna de förtryckta klasserna i andra länder till vår sida – det är Lenins verkliga idé.

Är det verkligen möjligt att tillskriva Lenin ”idén” att han förslog att man först exproprierar kapitalisterna, därefter under några decennier organiserar socialistisk produktion, och först därefter går vidare med vapen mot de utsugande klasserna och deras stater och vinner andra länders förtryckta klasser till vår sida? Det vore ren nonsens, det vore liktydigt med en pacifistisk, apatisk, kälkborgerlig tro att kapitalisterna och deras stater skulle gå med på att vänta ett årtionde tills proletariats som har gripit makten i ett land har organiserat och utvecklat produktionen och först därefter närmade sig krig med borgarklassen. Annars återstår bara att Lenin tillskrivs ”idén” att utifrån en förståsigpåares recept ha ansett det möjligt ”att organisera socialistisk produktion” under loppet av några veckor eller månader. Det finns inga andra alternativ för våra motståndare. Det är en felaktig ”förklaring” av Lenin.

För att bättre begripa hur kamrat Lenin formulerade frågan om en revolution i Ryssland 1915, måste vi vända oss till de viktiga programmatiska dokument som Lenin skrev strax innan och strax efter artikeln ”Om parollen Europas förenta stater”.

Således skrev Lenin exempelvis i CK:s berömda manifest från början av det imperialistiska kriget 1914:

I Ryssland, ett ytterligt efterblivet land som ännu inte fullbordat sin borgerliga revolution, måste socialdemokraternas uppgifter som förut bestå i de tre huvudvillkoren för en konsekvent demokratisk omdaning: demokratisk republik (med fullständig jämlikhet och självbestämmanderätt för alla nationer), konfiskation av godsägarjorden och 8-timmarsdag. Men i alla utvecklade länder ställer kriget parollen om den socialistiska revolutionen på dagordningen.²⁹

Detta skrevs i oktober 1914. Artikeln ”Om parollen Europas förenta stater” skrevs i augusti 1915, och i oktober 1915 skrev Lenin de berömda teserna för vårt dåvarande centrala organ:

6. det är det proletära Rysslands uppgift att slutföra den borgerligt demokratiska revolutionen för att frigöra den socialistiska revolutionen i Europa.³⁰

I mars 1917, efter februarirevolutionens seger i Ryssland, skrev Lenin

att dessa teser på ett storartat sätt bekräftades ordagrant av revolutionen.

När Lenin lämnade Schweiz efter februarirevolutionen riktade han ett brev till de schweiziska arbetarna, men det var uppenbarligen avsett för hela internationalen. I brevet skrev han:

Det ryska proletariats kan inte enbart med egna krafter föra den socialistiska revolutionen till ett segerrikt *slut*. Men det kan ge den ryska revolutionen en slagkraft, som kommer att skapa de bästa betingelser för en socialistisk revolution och som i viss mening kommer att inleda denna. Det kan underlätta uppkomsten av en situation, där dess *viktigaste*, *trognaste*, *pålitligaste* medarbetare, det *europiska* och det *amerikanska socialistiska* proletariats, kan ansluta sig till de avgörande drabbningarna.³¹

Det betyder ingalunda att Lenin för ett enda ögonblick tänkte begränsa den ryska revolutionen till en borgerligt demokratisk revolution.

(Inpass: ”Som du gör!”).

²⁹ Lenin, [Kriget och Rysslands socialdemokrati](#), på marxistarkiv.se, s 4.

³⁰ Lenin, [Several Theses](#), på marxists.org.

³¹ Lenin, [Avskedsbrev till de schweiziska arbetarna](#), på marxistarkiv.se, s 4.

Redan i min bok *Leninismen* (s 54) påminde jag kamraterna om att Lenin hade sagt:

... från den demokratiska revolutionen skall vi omedelbart börja övergå till den socialistiska revolutionen, just i den mån våra krafter, det medvetna och organiserade proletariats krafter det medger.³²

Frågan uppstår varför Lenin själv inte vid något enda tillfälle, varken 1916 eller 1917, eller 1917-1923 tolkar sin artikel ("Om parollen Europas förenta stater") på det sätt som den nu tolkas? Frågan uppstår varför kamrat Stalin själv, fram till 1924 (se hans bok *Lenin och leninismen*), inte uppmärksammade denna artikel och varför han fram tills dess tolkade Lenins uppfattningar om revolutionens internationella karaktär precis som alla oss andra?

Frågan uppstår varför det i Kominterns programförslag, som Bucharin skrev 1922, inte finns ett enda ord om "teorin om socialism i ett enda land"³³ (eller om antagandet att Marx och Engels inte kände till lagen om ojämn utveckling)? Det kan nu inte finnas någon tvekan om att anhängarna av kamrat Stalins ståndpunkt inte kan skriva Kominterns program annat än utifrån teorin om socialism i ett land. Just denna teori skulle utgöra hela programmets centrala punkt. Och 1923 – medan Lenin levde – upptäcker vi att programmet inte innehåller ett enda ord om det, inte en stavelse, inte ett ljud! Frågan uppstår: är det en slump? Och slutligen uppstår frågan varför det är först 1926 som det i Komintern föreslås ett nytt begrepp om socialismens seger i ett enda land? Varför uppstod denna teori om socialism i ett enda land först efter Lenins död?

Vi har här tolkat Lenins verkliga uppfattningar. Har de innehållit någon pessimism?

Nej! Det fanns ingen som helst pessimism i dem, än mindre bristande tilltro till socialismen. Pessimism och brist på tilltro uppstår bara om någon av oss skulle anta att den nuvarande kapitalistiska "stabiliseringen" skulle hålla på i årtionden, att vår epok inte längre är världsrevolutionens epok, att den proletära revolutionens seger har blivit problematisk. Men det skulle vara just en total omprövning av Lenins åsikter, i synnerhet hans lära om imperialismen. Vi har förvisso inte själva gjort oss skyldiga till detta.

Brist på perspektiv, passivitet skulle bli resultatet om vi tvivlade på att man med all energi och entusiasm, och trots det kapitalistiska omringandet, kan och måste bygga socialismen i vårt land. Men det kan inte finnas några som helst tankar på det. Vi bygger socialismen och vi kommer att bygga upp den – med hjälp av den proletära revolutionen i de andra länderna.

(Inpass: "Men om revolutionen dröjer?")

Vi har talat om detta i detalj i vår bok *Leninismen*. Utifrån just denna synvinkel kämpar vi i vårt parti för att skynda på industrialiseringen av vårt land.

Bland olika utländska kommunister har vi lagt märke till följande stämningar: "Bland oss (i Tyskland eller Tjeckoslovakien) är inte den proletära revolutionen på väg än – så ryssarna borde åtminstone bygga upp socialismen i sitt land, även utan vår hjälp." Detta är egentligen stämningar av passivitet och pessimism. Många socialdemokrater skulle hålla med om samma tankegångar. Hos vissa ryska kommunister är detta i själva verket ett uttryck för pessimism avseende den proletära världsrevolutionen, vilket framkallar en omedveten önskan att pracka på andra NEP som socialism. Just däri ligger faran för en revidering av Lenins uppfattningar rörande den proletära revolutionens internationella karaktär.

Våra förslag är väldigt enkla vi föreslår: 1) Att Marx' och Engels' åsikter i denna fråga inte ska förklaras för omoderna; 2) att vi ska behålla den uppfattning om Lenins åsikter i denna fråga som var vanlig bland oss fram till 1924. Det är det enda vi föreslår.

³² Lenin, [Socialdemokratins förhållande till bonderörelsen](#), på marxistarkiv.se, s 5.

³³ Bucharin, [Program of the Communist International \(Draft\)](#).

Så att kamraterna lättare ska förstå hur kamrat Stalins uppfattningar har förändrat lägger vi fram en parallell framställning av hans gamla och nya ståndpunkter i frågan om socialismens seger i ett land:

Men att störta bourgeoisieens makt och upprätta proletariats makt i ett land det innebär likväl inte att fullständigt trygga socialismens seger. *Socialismens viktigaste uppgift – att organisera den socialistiska produktionen – är ännu olöst. Kan man lösa denna uppgift, kan man uppnå socialismens slutgiltiga seger i ett land utan gemensamma ansträngningar av proletärerna i flera framskridna länder? Nej, det kan man inte. För att störta bourgeoisieen är ett lands ansträngningar tillräckliga – om detta vittnar vår revolutions historia. För socialismens slutgiltiga seger, för organiserandet av den socialistiska produktionen är ett lands ansträngningar, i synnerhet då det är fråga om ett bondeland som Ryssland, inte tillräckliga, för detta kräves ansträngningar av proletärerna i flera framskridna länder. (Leninismens problem, s 204. Ursprunglig formulering i ”Om leninismens grunder”)*

Men att störta bourgeoisieens makt och upprätta proletariats makt i ett land – det innebär likväl inte att helt trygga socialismens seger. *När det segerrika proletariatet i ett land konsoliderat sin makt och dragit bönderna med sig, kan och måste det bygga upp det socialistiska samhället. Men betyder då det, att proletariatet härmed kommer att uppnå socialismens fullständiga, definitiva seger, dvs innebär det att proletariatet enbart med ett enda lands krafter är i stånd att slutgiltigt befästa socialismen och helt garantera landet mot intervention och följaktligen också mot restaurering? Nej, ingalunda. För detta kräves att revolutionen segrar åtminstone i några länder. Därför är det väsentligt att utveckla och understödja revolutionen i andra länder. (J. Stalin, ”Om Leninismens grunder”, ny version, i *Leninismens problem*, s 42)*

Den kursiverade delen visar utvecklingen av kamrat Stalins uppfattning.

Det nuvarande sättet att ställa frågan angående ”socialismens seger i ett enda land” uppstod först i slutet av 1924. Inte ens under den fjortonde partikongressen ställde majoritetens talesmän frågan på ett tydligt sätt. Den fjortonde kongressen tog inget beslut om detta.

Ibland sägs det: även om teorin om socialism i ett land motsäger Marx’ och Lenins läror, så är den ändå politiskt lämplig eftersom den ger det ryska proletariatet ett perspektiv.

Att ställa frågan så är ytterst farligt. Det är den värsta sortens opportunism. Ur den vetenskapliga socialismens synvinkel kan inget som är teoretiskt fel vara politiskt lämpligt. Det är utan tvivel nödvändigt med ett perspektiv för det socialistiska bygget. *Men varför ska detta perspektiv vara nationellt och inte internationellt?* Häri ligger frågans kärna.

Om vårt proletariat inser att frågan om världsrevolutionen är en fråga om liv och död för oss, då är det något helt annat än om det skolas i att tro att det är att bygga socialismen oberoende av världsrevolutionens förlopp.

Vårt perspektiv är därför perspektivet på en världsrevolution. Sovjetmakten kommer inte att krossas och den kommer att leda det socialistiska arbetet, eftersom för det första alliansen mellan arbetarklassen och bönderna kan säkerställas i Sovjetunionen, och för det andra eftersom revolutionen i de andra länderna oundvikligen kommer att komma, och även om de är försenade så kommer de ändå att komma i tid.

Som ni ser är jag ingen pessimist. I min bok *Leninismen* från 1925 har jag talat omfattande om detta.

Vi var optimistiska på RKP:s 13:e kongress 1923.³⁴ 1925 har vi än mer anledning att vara det.

Jag ”förnekar” givetvis inte de stora framgångar som sovjetmakten har uppnått, ”speciellt på det ekonomiska området”. Tvärtom är jag stolt över dem, precis som alla bolsjeviker är. Vi var inte de som arbetade minst för dessa framgångar. Och trots meningsskillnaderna hoppas vi

³⁴ Ryska kommunistpartiet

få fortsätta att arbeta energiskt för att stärka den socialistiska ekonomin och höja den socialistiska kulturen i Sovjetunionen.

De ömsesidiga förhållandena mellan proletariatet och bönderna i världsmåttstock. Detta argument dras fram som ett av de ”mest avgörande” argumenten mot vår ståndpunkt om socialism i ett land. Och att de ömsesidiga förhållandena mellan proletariatet och bönderna är ungefär desamma i världsmåttstock som i Ryssland, dvs. att bönderna utgör en överväldigande majoritet.

Detta argument bortser från åtminstone följande fyra omständigheter:

1. I världsskala är den tunga industrin och den tekniska utvecklingen *redan* tillräcklig för att proletariatet ska ta ledningen över bönderna. Lenin sa:

Ändå är vi berättigade att säga att en sådan industri finns tillhanda i världsskala. På jorden finns det länder med en så utvecklad tung industri att de omedelbart kan tillgodose hundratals miljontals underutvecklade bönder. *Vi grundar våra beräkningar på detta.*³⁵

2. För att bli segerrika är det inte nödvändigt att ha majoritet överallt. Det räcker att ha det på det *avgörande* stället i det avgörande ögonblicket. Vi erinrar om Lenins välkända arbete om *resultaten från valen till Konstituerande församlingen* (1918), där Lenin med utomordentlig klarhet förklarade hur bolsjevikerna vann segern, eftersom de var i majoritet i det avgörande ögonblicket och på de avgörande ställena – i Petrograd, Moskva, på de största armécentrumen och bland fattigbönderna – trots att, som valen visade, socialistrevolutionärerna hade en avsevärd majoritet i Ryssland.

3. Om man talar om majoriteten av bönder i hela världen, så tänker man också på bondebefolkningen i kolonierna och halvkolonierna, överhuvudtaget de beroende länderna. Bland dessa måste man också ta med de hundratals miljonerna bönder i Kina, Indien, Egypten etc. Det säger sig själv, att om man väger in dessa hundratalsmiljoner bönder som lider under imperialismens ok, så går det inte att likna den roll de står inför under den proletära revolutionens epok med den situation och roll som europeiska eller amerikanska jordbruksbefolkningen har. Lenin tänkte på just detta när han talade om att de stora nationellt revolutionära rörelserna smälte samman med den proletära revolutionen. Å andra sidan kommer koloniernas frigörelse som ett resultat av de proletära revolutionerna i de härskande länderna att skapa en helt ny situation. De viktigaste koloniala ländernas befrielse har som förutsättning helt enkelt att den socialistiska revolutionen segrar i två eller tre av de starkaste imperialistiska länderna.

4. Efter proletariatets erövring av makten i Sovjetunionen är förhållandet mellan proletariatet och bönderna mycket speciellt. I resten av världen ser vi fortfarande tre klasser: proletariatet, bönderna och borgarklassen, som härskar och utnyttjar både arbetarna och bönderna och som med hjälp av bedrägeri har vunnit över en del av arbetarna och bönderna till sin sida. *Vi (Sovjetunionen) omges nu på alla sidor av borgerliga stater, dvs. av stater där borgarklassen bestämmer politiken*, och där de kontrollerar armén och flottan, fabriker och verkstäder.

Samma sak som kommer ingalunda att existera imorgon, alltså när hela världen (eller åtminstone de avgörande länderna) kommer att ha störtat borgarklassen och bara två klasser kommer att återstå – proletariatet och bönderna. Om låt oss säga den tyska proletära revolutionen skulle ansluta sig till oss, och i övermorgon den brittiska, så skulle det genast förändra hela situationen. Då skulle vi ha satt stopp för borgarklassens styre i de två länder som är avgörande för Europa. Det verkliga förhållandet mellan proletariatet och bönderna i dessa länder skulle omedelbart förändras, även om det statistiska förhållandet skulle vara som tidigare. Och det skulle också ske en avgörande förändring i världsskala i förhållandena mellan proletariatet och bönderna. Även om bönderna i hela världen skulle fortsätta att utgöra en statistisk majoritet, och även om borgarklassen i resten av världen skulle fortsätta att

³⁵ Lenin, [Ninth All-Russia Congress of Soviets](#), 27 december 1921, på marxists.org.

dominera både arbetarna och bönderna – så skulle situationen ändå ha förändrats i grunden.

Det var därför Lenin sa att den socialistiska revolutionens seger i praktiken skulle ha varit säker i samma ögonblick som den har segrat i åtminstone några av de viktigaste länderna.

II. Vår inställning till socialdemokratin.

Ju starkare den officiella socialdemokratin är i ett land, desto värre har proletariatet det i det landet. Det kan nu anses vara en fullt ut bevisad grundprincip. Om allt annat är lika så är det otvivelaktigt så.

Detta skrev jag omedelbart efter Kominterns första kongress, i artikeln ”Socialdemokratin som reaktionens verktyg”. (*Kommunistische Internationale*, 1919, s 181-182.)³⁶

Vid Kominterns femte kongress betecknade vi den officiella socialdemokratin som borgarklassens ”tredje parti”, som ”borgarklassens vänsterflygel”, som en ”del av fascismen”. I stora drag vidmakthåller vi än idag denna bedömning. Det förklarar varför de socialdemokratiska ledarna och de socialdemokratiska tidningarna, inklusive de ryska mensjevikerna – som givetvis försöker utnyttja våra meningssmottagningar för sina egna syften – fortsätter att angripa oss med maximal vrede och hat, precis på samma sätt som den internationella borgarklassens och de vita emigranternas viktigaste tidningar.

Det påstås att Levi och andra socialdemokrater sympatiserar med mig. Jag skulle vilja påpeka följande fakta.

Vid det österrikiska socialdemokratiska partiets partikongress nyligen i Linz, framträdde Käthe Leichter i namn av det socialdemokratiska partiets lokalorganisation i Wien och föreslog en förändring i det programförslag som Otto Bauer hade utarbetat. Ändringsförslaget krävde: kamp för en sammanslagning av arbetarpartierna i internationell skala. När hon talade för sitt förslag sa denna socialdemokrat:

Vi anser också att den utveckling som på senare tid har ägt rum i Ryssland kommer att bidra väldigt mycket till detta. Oavsett hur vi ser på stalinismens metoder så är en sak säker, nämligen att om den tendens som har segrat i Ryssland fortsätter på ett konsekvent sätt, så kommer det att leda till ett allt starkare närmande till socialdemokratin.

Praktiskt taget hela socialdemokratin bedömer våra meningsskiljaktigheter i denna anda. Och världens alla borgerliga tidningar, och de borgerliga politikerna i hela Europa och Amerika går ännu längre.

III. Relationer till ultravänstern och högern.

KI:s övergripande inställning till ultravänsterns och högerns misstag måste, enligt min åsikt, avgöras av följande instruktioner från Lenin.

I ”Barnsjukdomar” skriver Lenin: ”I kamp mot vilka fiender inom arbetarrörelsen växte bolsjevismen fram, stärktes och härdades?” Lenin svarar:

För det första och framför allt gjorde den det i kampen mot opportunisterna, som 1914 slutgiltigt växte över i socialchauvinism och definitivt ställde sig på bourgeoisie:s sida mot proletariatet. Det var naturligtvis bolsjevismens huvudfiende inom arbetarrörelsen. Denna fiende förblir även

³⁶ Finns även i engelska upplagan av tidskriften. Se [Communist International No. 2, June 1919](#), där artikeln, som har rubriken ”Social Democracy as an Instrument of Reaction”, börjar i spalten 183.

huvudfienden i internationell skala.³⁷

I rapporten till KI:s andra kongress sa Lenin:

Opportunismen är vår huvudfiende... Här har vi vår huvudfiende, och vi måste besegra denna fiende. Vi måste lämna kongressen fast beslutna att slutföra denna kamp i alla partier. Det är vår viktigaste uppgift. Jämfört med detta blir det en lätt uppgift att rätta till de fel som ”vänster”strömningen i kommunismen gör.³⁸

Om man tar upp praktiken i Kominterns viktigaste sektioner under de senaste månaderna blir det uppenbart att det gentemot ”vänstern” inte har förts en politik av att rätta till utan av uteslutningar, medan det mot högern (Polen, Storbritannien) har förts en alltför mjuk politik.

Perioden av relativ kapitalistisk stabilisering kommer oundvikligen att bli en period av tillväxt för opportunismen i vissa kommunistpartier, en period där högergrupper och ”-ledare” stärks. Om vi glömmer detta och kastar oss med all kraft mot ultravänstern så kommer det att göra svår skada på Komintern.

Inom både högern och ultravänstern finns element som verkligen bryter med Komintern. Det är onödigt att säga att de som inte agiterar för Sovjetunionen inte är kommunister. Var och en som viskar någon sorts misstro mot Sovjetunionen till de socialdemokratiska arbetare som reser med delegationer till Sovjetunionen begår ett brott mot den proletära revolutionen. Sådana personer är fiender till kommunismen. Mot dem måste vi kämpa som mot våra värsta fiender.

De som har slagit in på denna väg är inte längre varken ”höger” eller ”ultravänster” – de har helt enkelt gått över till andra sidan barrikaden.

Högertendenser spelar otvivelaktigt en mycket stor roll, t ex i det tjeckoslovakiska kommunistpartiet (i partiets centrala organ publiceras ”plötsligt” en artikel som solidariserar sig med Otto Bauer i frågan om proletariatets diktatur, våld, etc.). Artiklar som innehåller socialdemokratiska avvikelser – i frågan om presidentval – är inte sällsynta. I Norge (en tendens för att avveckla partiet); i Nederländerna (vid tiden för upproret på Java föreslog det nederländska kommunistpartiet gemensamt med socialdemokraterna ... att skicka en blandad kommission för att undersöka händelsen); i Polen (taktiken vid tiden för Pilsudskis revolt); i Storbritannien (under de senaste händelserna utvecklades en partigrupp där det finns en envis högeravvikelse, och i synnerhet i England kan denna höger bli väldigt skadlig). Även i Tyskland är ”högerfaran” ett obestridligt faktum.

Jag hoppas att ingen kommer att säga att jag har någon sorts själslig eller politisk medkänsla med någon av dessa verkliga högertendenser och -grupper som nämns här, eller med deras ledare. Alla dessa grupper är ovevkliga fiender till oppositionen i SUKP.

Vad gäller Souvarine stämmer det bara att kamrat Humbert Droz diskuterade frågan om den fortsatta inställningen till Souvarine med mig strax innan han avreste till det franska kommunistpartiets femte kongress. Jag uttryckte uppfattningen, att om Souvarine lägger ner sitt fraktionella organ som det sjätte utvidgade plenarmötet krävde, så kanske det kan vara bra för partiet att ge honom möjlighet att resa till Kina eller Amerika i ett år, och – eftersom han uteslöts i ett år – sedan ta upp frågan om återinträde om han agerar på ett disciplinerat sätt. Jag har absolut ingenting gemensamt med Souvarines specifika uppfattningar och jag har, och har inte haft, någon kontakt med honom.

(Inpass: ”Varför vill du då släppa in honom i partiet igen?”)

³⁷ Lenin, [”Vänsterismen” – kommunismens barnsjukdom](#), på marxistarkiv.se, s 6.

³⁸ Lenin, [Kommunistiska internationalens andra kongress](#), ”Tal om villkoren för inträde i Kommunistiska internationalen”, på marxistarkiv.se, s 9.

IV. Till frågan om faran för förfall

Här handlar det givetvis bara om faror, tendenser, och inte fullbordade fakta.

Frågan om faran för förfall kan ställas på det sätt som herr Korsch ställer den, eller som Martov ställde den 1920-1921, dvs. i avsikt att misskreditera och förtala Sovjetunionen. Men man kan och måste också ställa den – på det sätt som Lenin ställde den.

Vad är bolsjevikernas Nya ekonomiska politik – evolution eller taktik?

Lenin ställde denna fråga efter professor Ustrjalovs attack på våren 1922.

Andra bolsjeviker skrev också om detta, speciellt kamrat Bucharin i sin bok *Attack* (s 237-239) där han talade om faran för att omvandlas till ett bihang till NEP-oligarkin, etc.

Dessa faror har alltså inte försvunnit. De får inte överdrivas men inte heller glömmas bort.

Vad består dessa faror av?

- 1) Av den internationella kapitalistiska omringningen, av kapitalismens relativa stabilisering. Det vore löjligt att förneka att en sådan situation oundvikligen framkallar ”stabiliseringsstämningar”, överskattnings av den internationella kapitalismens styrka.
- 2) Av NEP:s negativa sidor. NEP är nödvändig. Vi i Sovjetunionen kan inte nå socialismen på någon annan väg än med NEP. Men det vore löjligt att förneka att detta delvisa återupplivande av kapitalismen som vi har tillåtit inte innehåller faror. Lenin påminde oss ständigt om det.
- 3) Av den småborgerliga omgivningen. Arbetarklassen har makten i ett land där den stora majoriteten av befolkningen består av bönder. Lenin påminde oss oupphörligt för farorna som finns i en småborgerlig omgivning.
- 4) Av vårt partis monopolställning. Proletariatets diktatur är inte möjlig utan kommunistpartiets diktatur. Vid KI:s andra kongress sa vår nuvarande motståndare kamrat Bucharin angående denna nu omdiskuterade fråga:

Som marxister och ortodoxa kommunister är vi alla övertygade om att en klass' diktatur bara är möjlig som denna klass' förtrupps diktatur, och det betyder att arbetarklassens diktatur bara kan förverkligas med hjälp av kommunistpartiets diktatur. Vi har för längesedan avvisat den vansinniga teori som ställer klassens diktatur mot partiets diktatur.

Proletariatets diktatur kan inte tolerera existensen av andra partier. Vårt partis monopolställning är helt nödvändig. Men det är omöjligt att inte inse att vårt partis monopolställning också har negativa sidor. Det påpekade vi i ett antal resolutioner vid våra partikongresser, t ex vid den elfte partikongressen medan Lenin levde och i fullständig enhet med honom. Speciellt vid den elfte kongressen pekade vi på att vårt partis monopolställning ledde till att stora grupper av politiska funktionärer, som under andra omständigheter skulle ansluta sig till mensjevikerna och socialistrevolutionärerna, nu oundvikligen närmar sig och omger vårt parti, eller helt enkelt går med i partiet och därmed för in icke bolsjevikiska stämningar och åsikter i partiet.

5) Av statsapparaten. Vi behöver inte tala om hur omöjligt det är att på kort tid förändra den i en verkligt proletär anda. Vi måste vara medvetna om det faktum att det inte bara är partiet som påverkar statsapparaten, utan statsapparaten påverkar också partiet. Därför är den negativa innebörden av byråkratismen i statsapparaten desto större.

6) Av medlöparna. ”Specialisterna” (experterna), den högre kategorin anställda och intelligentsian är nödvändiga för vår sak. Men utan tvekan tränger icke proletärt inflytande via denna grupp arbetare in i vår stat och ekonomiska apparat, och ibland också vår partiapparat.

Vi *måste* inse alla dessa faror – inte för att kapitulera för dem, eller överdriva dem, utan för att bekämpa dem med lämpliga åtgärder, som Lenin lärde oss.

Under den period då det privata kapitalet växer i städerna och kulakerna i byarna, måste partiet bevaka dessa faror särskilt noggrant, för att inleda kampen mot dem med alla tänkbara medel. Med en riktig politik kommer partiet att bli fullständigt framgångsrikt med detta, eftersom de krafter som motverkar de tendenser och faror som har nämnts är mycket starka. Den proletära revolutionen har väckt enorma styrkor. Det finns enorma krafter i vår revolution, i vårt parti.

V. Frågan om två partier.

Nu angående frågan om två partier: jag anklagas för viss tolerans mot tanken på två partier i vårt land. Det är fel. Det går inte att bevisa med någonting. Jag var den första att kämpa mot att formuleringen om partiets diktatur skulle förändras. Det är förvisso helt uppenbart att var och en som är för SUKP(b):s diktatur inte kan ha en tolerant inställning till tanken på ett andra parti.

Vid SUKP:s tolfte partikongress (1923) antogs en resolution om min rapport där en av leninismens grundläggande lärosatser upprepades, nämligen meningen att proletariats diktatur inte kan förverkligas på något annat sätt än genom kommunistpartiets diktatur. Vid den trettonde partikongressen ett år senare gick kamrat Stalin mot denna formulering, och hävdade att Lenin förmodades ha talat om ”proletariats diktatur” och inte kommunistpartiets diktatur.

Stycket ifråga i den tolfte partikongressens resolution lyder:

Arbetarklassens diktatur kan inte säkerställas på annat sätt än i form av sin avancerade förtrups, det vill säga kommunistpartiets, diktatur.

Kamrat Stalin svarade på detta:

Jag minns att ett sådant yttrande togs med i en av vår kongress' resolutioner, det verkar till och med ha varit en av tolfte partikongressens resolutioner – givetvis genom ett förbiseende... Ty hade inte Lenin rätt när han inte talade om partiets diktatur utan proletariats diktatur.³⁹

Detta är naturligtvis inte en leninistisk formulering av frågan. Lenin sa: Vi har proletariats diktatur och just av denna orsak kommunistpartiets diktatur. *Hela kärnan i vår CK var enhälligt av åsikten att kamrat Stalin i denna fråga gjorde ett stort grundläggande misstag.*

På basis av detta felaktiga uttalande av kamrat Stalin skrev jag en artikel (”Om proletariats diktatur och partiets diktatur”) som publicerades som en ledare i *Pravda*, nr 190, 1924. Innan dess ägde det rum en konferens med 25 av CK:s medlemmar – leninister (bland dem *alla politbyråns medlemmar* med undantag för kamrat Trotskij) – som med överväldigande majoritet avvisade kamrat Stalins grundläggande misstag och bekräftade min artikel. Kamrat Trotskij uttryckte sig heller aldrig i sina verk i den meningen att proletariats diktatur i själva verket bara är tänkbar i form av sin förtrups, det vill säga partiets, diktatur. Givetvis vidhåller jag fullständigt denna ståndpunkt även nu, att proletariats segerrika diktatur bara är möjlig under kommunistpartiets diktatur. Om så bara av detta skäl ska jag med alla tillgängliga medel alltid kämpa mot minsta tendens till två partier, mot minsta försök att försvaga bolsjevikpartiets diktatur.

VI. Frågor om enhet och fraktionell politik.

Jag tar inte tillbaka ett enda ord av det jag under loppet av många år har skrivit om det skadliga och farliga med fraktionspolitik, speciellt för ett kommunistparti vid makten. Om den

³⁹ Stalin, [The Results of the Thirteen Congress of the R.C.P.\(B.\)](#), på marxists.org. [I Stalins *Works* är översättningen något annorlunda: ”Jag erinrar mig att yttrandet förekom i en av våra kongressresolutioner, jag tror faktiskt att det var i en av tolfte kongressens resolutioner. Detta var givetvis ett förbiseende.... Då hade Lenin fel, ty han talade om proletariats diktatur, inte partiets diktatur.” – öa.]

övergripande utvecklingen av kampen i SUKP har lett till att förespråkandet av våra grundläggande uppfattningar tog karaktären av fraktionskamp, så har vi i vår deklaration från den 16 oktober 1926 öppet medgivit vårt misstag, och uppmanat alla våra anhängare att avstå från fraktionspolitik. Men vi påminner er om beslutet vid SUKP:s trettonde partikongress:

Bara ett ständigt pulserande ideologiskt liv kan bevara partiet på det sätt som det utkristalliserades före och under revolutionen, inklusive ständiga kritiska studier av vårt förflutna, korrigering av våra misstag och gemensam diskussion om de viktigaste frågorna.

För att säkerställa detta är det önskvärt att de ledande partiorganen beaktar de breda partiledens röst, och inte ser all kritik som ett uttryck för en fraktionell anda, och därmed pressar plikttrogna och disciplinerade partimedlemmar på vägen till uteslutning och fraktionalism.

De löften vi tog på oss i deklarationen den 16 oktober ska vi uppfylla i varje avseende. Detta förkunnar vi även i Kominterns forum.

SUKP(b):s och hela Kominterns enhet måste säkras till varje pris.

VII. Angående blocket.

Lenin ansåg att block var tillåtna, Vid den nionde partikongressen 1920 sa Lenin:

Om vi ska ha ett block så låt det bli ett riktigt block! Vi borde inte vara rädda för det, utan borde välkomna det och praktisera det mer energiskt och mer omfattande rätt i partiets centrala institutioner.⁴⁰

Lenin kanske bildade ett block med kamrat Trotskij mot andra medlemmar i CK just innan oktoberupproret 1917, i frågan om Röda arméns struktur, om den ekonomiska organiseringen, den nationella frågan och om monopolet på utrikeshandeln.

Kominterns exekutivkommitté stödde och organiserade också block mellan två (och fler) grupper i kommunistpartierna i olika länder, t ex Tyskland, Frankrike, Tjeckoslovakien, Italien och Amerika.

Under en period efter den fjortonde partikongressen försökte den nuvarande majoritetens representanter också bilda ett block med Trotskij.

Meningsskiljaktigheter om det förflutna har stor betydelse. Men ett block måste bedömas utifrån de teoretiska idéer och politiska uppgifter som det grundar sig på, och utan förvanskning analyseras utifrån sina egna dokument. Ur denna synvinkel lämnar vi det lugnt till framtiden att döma om de idéer och paroller som vi försvarar på det sätt och med de medel som vårt parti tillåter.

VIII. Angående trotskismen.

Det som skiljer den historiska trotskismen från leninismen före 1917 försvaras inte av kamrat Trotskij själv, och var på intet vis en del av blocket, och jag kommer givetvis alltid att göra motstånd mot det. I synnerhet är jag starkt mot teorin om permanent revolution, och jag har vid många tillfällen kämpat mot denna felaktiga teori. Kamrat Trotskij har själv sagt:

Vi utgår från det faktum att, som erfarenheterna har visat på ett obestriddigt sätt, Vladimir Iljitj hade helt rätt i alla de mer eller mindre grundläggande frågor där någon av oss skilde sig från Lenin... I frågan om förhållandet mellan proletariatet och bönderna står vi helt och hållet på den grundval som Lenins teoretiska och taktiska lärdomar utgör, vilka grundar sig erfarenheterna från revolutionerna 1905 och 1917, liksom erfarenheterna från det socialistiska uppbygget, som kan sammanfattas i begreppet *smytjka* [band].⁴¹

⁴⁰ Lenin, [Speech On Economic Development](#), på marxists.org.

⁴¹ Trotskij, [Tal vid EKKI:s 7:e \(utvidgade\) plenarmöte](#), på marxistarkiv.se, s 2.

Om vi idag vill sysselsätta oss med diskussioner i efterhand om alla motsättningar, så skulle det bli mycket allvarliga meningsmotsättningar om olika avgörande frågor om det förflutna. Men det är i grunden felaktigt att tro att varenda tänkbar fråga som handlar om bedömningen av revolutionens drivkrafter kan hänvisa till den gamla striden om teorin om permanent revolution, etc. Revolutionens (och kontrarevolutionens) drivkrafter i alla nya stater underkastas en konkret marxistisk bedömning på basis av hela summan av tidigare erfarenheter.

Som hittills baserar sig den också på leninismen.

Jag har långtifrån tagit upp alla anklagelser som har riktats mot mig – och det av uppenbara skäl. Jag har bara plockat ut några av de viktigaste principfrågorna.

Jag har inte sagt något om våra åsiktsskillnader rörande: 1) tempot på industrialiseringen i Sovjetunionen; 2) behovet av större restriktioner och större bördor på det privata kapitalet; 3) samma sak avseende kulakerna; 4) behovet att vidmakthålla och gradvis öka arbetarnas *real-löner*; 5) behovet att förverkliga den interna partidemokratins grunder; 6) behovet av en mer allvarlig menad kamp mot byråkratismen; 7) behovet av ett mer beslutsamt motstånd mot utvidgandet av rösträtten och äganderätten för byarnas övre skikt, liksom arrendeavtalen och vårt förslag att befria 40% av fattigbönderna från skattebördan; 8) prispolitiken (*jag har aldrig föreslagit och föreslår inte en politik av prishöjningar*); 9) NEP och statskapitalismen; 10) vårt partis sociala sammansättning.

Det jag har sagt räcker för att visa att jag ingalunda har varit skyldig till ”socialdemokratiska” avvikelser.

Eftersom jag har skiljt mig från majoriteten i SUKP:s CK, och eftersom jag har varit med i minoriteten, kan jag inte längre delta i Kominterns ledning. Det stod klart för mig redan efter den fjortonde partikongressen. Jag sa detta redan i mitt tal vid den fjortonde partikongressen. Redan vid SUKP:s CK:s första plenarmöte efter den fjortonde kongressen lämnade jag in en skriven begäran att befrias från min post som Kominterns ordförande.

När jag som ett resultat av den rådande situationen lämnar Kominterns direkta arbete, ropar jag med er:

Länge leve Komintern!

Länge leve Kominterns och kommunistpartiernas enhet!

Länge leve Sovjetunionen!

Länge leve leninismen!

Länge leve världsrevolutionen!

Lästips

Om EKKI:s sjunde utvidgade plenarmöte i december 1926

Detta finns väl dokumenterat via Komintern-tidskriften *International Press Correspondence*. Flera nummer av tidskriften ägnas åt mötet. Bevakningen började i [Inprecor Vol 6, No. 83](#) (1 december 1926) och fortsatte ända t o m [Vol 7, No. 11](#) (3 februari), där 13 av numren handlar om detta EKKI-möte. Den som är intresserad kan där få en ordentlig insyn i vad som där föregick. Det då lämpligt att utgå från följande sida: [Inprecorr 1926](#). Bläddra sedan ned till slutet av sidan där december-numren återfinns. Därifrån kan man klicka sig vidare.

Om socialism i ett land:

Trotskij:

1926: [Tal inför 15:e partikonferensen](#) (2:a hälften av talet) och [Teorin om socialismen i ett land](#)

1928: [Tredje internationalen efter Lenin](#) (kap. 1: Den internationella revolutionens program eller ett program för socialismen i ett land?)

1929: [Den permanenta revolutionen](#) (inledningarna, kapitlen 8 och 10)

1930: [Socialism i ett land?](#) (utdrag ur *Ryska revolutionens historia*)

1936: [Den förrådade revolutionen](#) (Appendix: "Socialism, i ett land")

1939: [Om Lenins program](#)

Zinovjev: [Om leninismen](#) (1925)

Historiska arbeten:

Kentth-Åke Andersson: [Utvecklingen i Sovjet](#)

Pierre Broué: *Trotsky – En biografi*. 15:e partikonferensen och EKKI-mötet behandlas i kapitel 31, "En kamp i dunklet".

E H Carr: [Oktobers lärdomar](#) och [Debatten om "socialism i ett land"](#).

I. Deutscher: [Den avväpnade profeten](#) (kapitlet "Den avgörande drabbningen: 1926-1927")